

BDT2018. 3822.

I. A szülő és a gyermek kapcsolattartásának zavartalansága - függetlenül a családjog részletes szabályozásának tényétől - személyiségi jogi alapon is vizsgálható, ha az érintett szülő minden lehetséges jogorvoslatot igénybe vett, továbbá a másik szülő rendszeresen és tartósan akadályozza a jogának gyakorlását.

II. Emberi méltóságot sért a gondozó szülőnek az a magatartása, mellyel huzamosan megakadályozza a kapcsolattartásra jogosult másik szülőnek a közös gyermekük tanulmányairól, egészségi állapotáról való tájékozódását; illetve, amellyel olyan megalázó helyzetet teremt, hogy minden, a gyermekkel kapcsolatos, egyébként a szülő és gyermeke közötti mindennapos, a külső szemlélő számára jól érzékelhető megnyilvánuláshoz az ő engedélyének beszerzését követeli meg.

Alkalmazott jogszabály: 2013. évi V. tv. 2:42. § (1) és (2) bek.

[1] A fellebbezés elbírálása szempontjából releváns tényállás szerint a peres felek 2008. május 30-án kötöttek házasságot, 2009. április 30-án kislányuk született. A felperes a szülési szabadság lejártát követően ismét munkába állt. A gyermeket nagyszülői segítséggel az alperes gondozta, aki korábbi munkáltatójával távmunka végzésére kötött megbízási szerződést. A felperes 2010 májusában a gyermekkel a szüleihez költözött és a bíróságnál a házasság felbontását kezdeményezte. Munkáltatója a 2011-2012. év telén a felperest másfél hónapos kínai munkavégzésre kérte fel. A felek házasságát a bíróság a 2012. április 13-án kelt ítéletével felbontotta. Közös gyermeküket az alperes nevelésében és gondozásában helyezte el. A felperes - aki időközben szüleitől önálló lakásba költözött - 2012. március 17-én közös gyermeküket az alperes gondozásába adta. A per során a bíróság a 2011. március 28-án kelt 6. sorszámú végzésével az apa kapcsolattartását, majd az elsőfokú ítélettel egy időben 70-II. számú végzésével az anya kapcsolattartását szabályozta. A felperes 2012 májusában ismeretlen helyre távozott, csak 2012 szeptemberében jelentkezett ismét kapcsolattartásra. Az elsőfokú bíróság ítéletét a másodfokú bíróság helybenhagyta azzal, hogy az anya kapcsolattartási jogát az elsőfokú ítéletnél szélesebb körben tette lehetővé. Már a per során számtalan konfliktus adódott a gyermek kapcsolattartásával összefüggésben, ezek a jogerős ítéletet követően sem szűntek meg. Jelen per felperese számos alkalommal fordult a gyámhivatalhoz annak megállapítása érdekében, hogy egyes kapcsolattartások az alperes hibájából hiúsultak meg, kérte azok pótlását elrendelni. A gyámhivatal sok kérelmet formai okból utasított el, vagy pedig azért, mert a felperes nem pontosan a bírósági döntéseknek megfelelő időben kívánta gyakorolni jogait. Több határozat azonban az alperest marasztalta. A felek, valamint az alperes és a felperes szülei között is olykor tettelegességgig fajuló konfliktusok voltak kifejezetten a kapcsolattartással, annak megvalósítási módjával összefüggésben. A gyermek átadása-átvétele miatt támadt problémák rendezéséhez a felperes gyakran rendőri segítséget kért.

[2] A felperes 2013. október 14-én benyújtott keresetében a gyermekelhelyezés megváltoztatása iránt terjesztett elő keresetet. A bíróság a 2015. december 15-én kelt ítéletével ennek a kereseti kérelemnek annyiban adott helyet, hogy az időközben iskolai tanulmányait megkezdett gyermek átadás-átvételének helyeként az apa lakóhelyeül szolgáló épület kapuját határozta meg, kivéve a folyamatos kapcsolattartás páratlan csütörtök reggelét, amikor az anya 7 óra 45 percre az iskolába volt köteles a gyermeket elvinni. Ekkor az apa köteles volt a megjelenéstől tartózkodni.

Mind a gyámhatósági eljárások során született döntések, mind a felek között a gyermek sorsát érintő bírósági ítéletek hangsúlyosan hívták fel a felek figyelmét arra, hogy a gyermekkel való kapcsolattartás során

együttműködésre kötelesek.

[3] A felperes keresetében kérte, hogy a bíróság személyiségi jogsértésként állapítsa meg, hogy az alperes megsértette a családi élet zavartalanságához fűződő és a családi élethez való jogát. Több időpontot jelölt meg 2012., 2013., 2014. évektől dátum szerint, amely alkalmakkor a kapcsolattartás az alperes magatartása miatt meghiúsult és pótlásra sem került. Kérte továbbá annak megállapítását, hogy a különféle intézmények előtti negatív színben való feltüntetésével, lejáratásával az alperes a becsületét, emberi méltóságát sértette meg. E körben az alperes zaklató magatartásának megállapítását is kérte. Sérelmezte, hogy az alperes elzárta a gyermekre vonatkozó egészségügyi és nevelésével kapcsolatos információktól, a gyermek okirataitól. Kérte az alperes eltiltását a további jogsértéstől és elégtételadásként az elmaradt kapcsolattartások pótlását; továbbá kérte, hogy a bíróság kötelezze az alperest 800 000 Ft nem vagyoni kártérítés megfizetésére.

[4] Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. A 2012. augusztusi kapcsolattartások vonatkozásában arra hivatkozott, hogy május és szeptember között ismeretlen helyen, a Kínai Népköztársaságban tartózkodott a felperes. Csak 2012 szeptemberében jelentkezett a gyermekért, tehát maga mulasztotta el közel 6 hónapon keresztül a kapcsolattartást. Az alperes a kereset jogalapjával kapcsolatban arra hivatkozott, hogy a családhoz való jog és a kapcsolattartási jog nem alapvető emberi jog, nem szerepel az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) 8. cikkében, de a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: 1959-es Ptk.) 75. §-ában foglalt személyhez fűződő jogok közé sem tartozik. Mindegyik a személytől függetlenül szerzett jog, nem véd általánosan jellemző életminőséget. Nem alanyi jog, így nem lehet személyiségi jognak tekinteni. Mivel jogerősen felbontották a házasságukat, családi jogviszony nem is áll fenn közöttük, így a családhoz való jog biztosítását nem is tudja megsérteni. Vitatatta továbbá, hogy a felperes bizonyítási kötelezettségének - amelyre vonatkozóan az elsőfokú bíróság számtalan kioktatást tett - eleget tett volna. Hiányolta a konkrét jogsértések megjelölését, továbbá hivatkozott arra, hogy a bíróság jogerőre emelkedett döntései a kapcsolattartások pótlására már jogerősen kötelezték. Ezek pótlása nem bírósági, hanem végrehajtási feladat, így az elégtétel körében előterjesztett igény elutasítását kérte. Vitatatta a nem vagyoni kárigényt is, mert a felperes nem bizonyította, hogy érzelmileg megviselte az alperesi magatartás.

[5] Az elsőfokú bíróság ítéletében részletes történeti tényállást vett fel, tételesen rögzítve, hogy a felek között milyen eljárások voltak és vannak folyamatban, mikor milyen körülmények között hiúsultak meg az egyes kapcsolattartások, milyen hatósági intézkedések történtek.

[6] Az elsőfokú bíróság a felperes módosított keresetét részben alaposnak találta és megállapította, hogy az alperes megsértette a felperes magán- és családi élet zavartalanságához, családban éléshez fűződő személyiségi jogát azzal, hogy 2012. augusztus 10. és október 23. között nem biztosította a kiskorú gyermekével való kapcsolattartását, továbbá ezt követően a 2013., 2014., 2015. és 2016. év folyamán nem volt együttműködő a felperes kapcsolattartási joga gyakorlása, így például az elmaradt kapcsolattartások pótlása, a gyermek oktatási-nevelő intézetei helyén történő átadása-átvétele során; megsértette a felperes emberi méltóságát azzal, hogy a gyermek óvodája, iskolája pedagógusainak azt a felhívást adta, hogy ne tájékoztassák őt gyermeke egészségi állapotáról, az óvodai, iskolai előmenetelével kapcsolatos információkról, a gyermek tartózkodási helyéről; továbbá nem biztosította a felperesi anya részére a gyermek hivatalos dokumentumait. Az alperest a jogsértés abbahagyására kötelezte és a jövőre nézve eltiltotta a fenti, a kapcsolattartást akadályozó és emberi méltóságot sértő magatartástól; valamint kötelezte, hogy 15 napon belül fizessen meg felperesnek 400 000 Ft kártérítést. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította.

[7] Az elsőfokú bíróság úgy ítélte meg, hogy a felperes keresete fele részben megalapozott. Ismertette a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) 91. § (3) bekezdését, 92. § (1), (2), (4) és (6) bekezdéseit, az 1959-es Ptk. 75. § (1) bekezdését, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:42. §-t, a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: 1952-es Pp.) 164. § (1) bekezdést, 206. § (1) bekezdését. Hangsúlyozta, hogy a több évig elhúzódó eljárásban azért rögzítette a felperes változó kereseti kérelmeit részletekbe menően, mert a felek közti konfliktus a közös kiskorú gyermek felperest illető láthatásával kapcsolatban folyamatosan és a per alatt is fennállt, erre tekintettel a felperes igénye folyamatosan érvényesíthető és érvényesítendő követelés volt. Az alperesi állásponttal szemben úgy foglalt állást, hogy a felperes nem csak a 2012. évi meghiúsult kapcsolattartások miatt érvényesített az alperes akadályozó magatartásának abbahagyására vonatkozó igényt, hanem valamennyi sérelmezett esetre.

[8] Hangsúlyozta, a bíróságnak abban kellett állást foglalnia, hogy a szülői kapcsolattartási jog megsértése esetén sérül-e a különélő szülő valamely személyiségi joga, és erre a sérelmet szenvedett fél igényt alapíthat-e polgári perben, vagy a gyermekkel való kapcsolattartás problematikája kizárólag gyámhatósági kérdés. Utalt a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 27-29. §-aira. Vizsgálta, hogy az alperes valamennyi megjelölt időpontban rendelkezésre bocsátotta-e, felkészítette-e a gyermeket a felperessel való kapcsolattartásra. Megállapítása szerint az

az aktív, cselekvő, a gyermeket a külön élő szülőtől elzáró magatartás sért személyhez fűződő jogot, amely rendszeres és/vagy visszatérő, visszaélészerű, nem egy-egy alkalommal fennálló probléma. Ez utóbbi érdemi intézése a gyámhatóság jogkörébe tartozik, ha azonban tendenciózus a gyermek elzárása a külön élő szülőtől, ez a jogsértő magatartás a magán- és családi élet zavartalanosságához fűződő személyiségi jogot sértheti. Nem értett egyet azzal az alperesi érveléssel, hogy az Egyezmény 8. cikke kizárólag a gyermek részére biztosítja a védendő jogokat. A felek jogviszonyára irányadó Csjt. 92. §-a - a gyermek szülőjével való kapcsolattartási joga védelme és biztosítása érdekében - a külön élő szülőnek biztosítja a jogot a kapcsolattartásra. E jog egyben kötelezettséget is jelent, ezért a gyermeket nevelő szülő kötelezettségét rögzíti a zavartalan kapcsolattartás biztosítása körében. Utalva Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) L) cikkére, azt állapította meg, hogy családi kapcsolat nemcsak a házaspár felek, hanem a szülő és a gyermek között is fennáll.

[9] Rögzítette, hogy az alperesi felróható magatartás nemcsak a felperes kapcsolattartási jogát, hanem - a közös gyermeknek az édesanyjával való jogos együttléte megakadályozásával - a gyermek szülőjével való kapcsolattartása jogát is sértette. Ezzel összefüggésben azonban a felperes igényt nem érvényesíthetett, ezért arra folytatott le bizonyítást az elsődleges kereseti kérelem vonatkozásában, hogy az alperes az eredeti keresetben megjelölt 2012 nyári, őszi alkalmon túl a 2013-tól 2016-ig terjedő időszakban tanúsított-e a felperest illető kapcsolattartással összefüggésben olyan jogellenes és felróható magatartást, amely a felperest gátolta a magán- és családi élet zavartalanosságához fűződő jogában. Az elsőfokú bíróság e körben a kapcsolattartások elmaradásának tényleges okait vizsgálta a felek által csatolt gyámhivatali iratok értékelése helyett. Részletesen értékelte a 2012 nyarán, őszen elmaradt kapcsolattartások körében a felperes személyes előadását, édesapja és édesanyja, B. J., B. K. és H. A. tanúk vallomásait, az alperes személyes nyilatkozatát. Figyelembe vette, hogy az alperes tanúbizonyítást nem ajánlott fel, és szülei kihallgatását sem kérte. Az elsőfokú bíróság az 1952-es Pp. 206. § (2) bekezdése alapján értékelve a bizonyítékokat, azt rögzítette, hogy a felperes 2012. augusztus elején már Magyarországon volt, és a hosszabb ideig tartó kínai tartózkodást követően látni szeretne volna a gyermekét, de a láthatást az alperes huzamosabb ideig szándékosan megakadályozta. Megítélése szerint erre nem lehetett alapos indok az a feltételezés, hogy a felperes a gyermeket jogellenesen külföldre kívánta volna vinni, mert erre utaló magatartást nem tanúsított. Nem szolgáltatott elegendő indokot a kapcsolattartás megakadályozására az sem, hogy a felperes nem pontosan az ítéleti rendelkezés szerinti időpontban és helyen kívánta a gyermeket átvenni. Az elsőfokú bíróság úgy ítélte meg, hogy az alperes önhibájából és szándékosan nem biztosította a kapcsolattartást 2012 augusztusa és 2012. október 23-a között.

[10] A további, 2013. és 2016. között elmaradt kapcsolattartások és ezek pótlásának elmaradásával okozott jogsérelem körében rögzítette, hogy ezen években olyan összefüggő, a gyermekkel való kapcsolattartását akadályozó időszakot nem jelölt meg a felperes, amelyben a gyermekétől való teljes elzárást állította volna. Alkalmoszerűen azonban minden évben előfordultak elmaradt kapcsolattartási alkalmak. A gyermek oktatási, nevelőintézeti helyein történő átadás-átvétel során az elsőfokú bíróság megítélése szerint az alperes nem volt együttműködő a felperes kapcsolattartási joga gyakorlásában. E körben a bíróság a felperes személyes előadására, a bontóperri eljárásban született másodfokú döntés indokaira, a felperes édesapjának vallomására volt tekintettel, továbbá arra az alperesi magatartásra, ahogyan az ítéleti rendelkezést az oktatási intézmény felé közvetítette, értelmezte. Ettől utóbb a gyermekelhelyezés megváltoztatása iránti perben el is tiltották. Ez a magatartás egyéb indok hiányában kifejezetten a felperes megalázását célozta. Nem vizsgálta tételesen az egyes elmaradt kapcsolattartások pótlása meg nem történtének okait. E körben rámutatott, az alperes nem igazolta együttműködését, csak tényelőadást tett arra vonatkozóan, hogy új időpontokat felajánlott, amelyek a felperesnek nem voltak megfelelőek. Ezt azonban nem támasztotta alá; pedig a Csjt. rendelkezése értelmében mint gondozó szülő köteles biztosítani a pótlásokat, ha a kapcsolattartásra jogosult szülő a pótlás elmaradását állítja. Ezt azonban a jogsértés megállapítása körében értékelte: az elmaradt kapcsolattartások pótlása tekintetében a keresetet elutasította, figyelemmel a Korm. rendeletre.

[11] A becsület, emberi méltóság megsértése tárgyában előterjesztett kereset tekintetében az elsőfokú bíróság rögzítette, hogy a felperes az alperesnek az óvodában, iskolában vele szemben tanúsított zaklató magatartását sérelmezte; ezt azonban nem tudta értékelni konkrét kereseti kérelem és az ezen magatartás körében megjelölt levelek ismeretének hiányában. Azt ugyanakkor megállapította, hogy az az alperesi magatartás sérti a felperes emberi méltóságát, hogy elzárja olyan információktól, amelyekhez való jog őt külön élő, a gyermeket kapcsolattartási időpontokban nevelni jogosult szülőként megilleti. Kifejtette, hogy nincs joga az alperesnek elzárni a felperest a gyermekkel kapcsolatos információktól, ha a gyermekével való kapcsolattartásra jogosult, szülői felügyeleti joga nem szűnt meg. Ezzel a magatartással az alperes anyai mivoltában korlátozta a felperest, csakúgy, mint a gyermek oktatási intézményének vezetőjéhez írt levelében. Ebben ugyanis külön kiemelte, hogy az iskolai nevelést, gondozást érintő tájékoztatást csak az édesapa kaphat. Ezt alátámasztotta az oktatási intézmények reakciója, miszerint 2015. február 11-én az óvodában és szeptember 2-án az iskolában megakadályozták, hogy a felperes a gyermeket elvigye kapcsolattartásra, és anyai mivoltának igazolására hívták fel.

[12] Azt az alperesi magatartást, hogy a gyermek egészségi állapotával kapcsolatban nem szolgáltatott adatokat, és

például a TAJ-kártya és igazolvány másolatot sem biztosította a felperesnek, az elsőfokú bíróság a gyermekelhelyezés megváltoztatása tárgyában született ítélet rendelkezésében látta bizonyítottnak. Ebben külön ítéleti rendelkezés szól arról, hogy az apa a gyermek személyi igazolványa, diákigazolványa, TAJ-kártyája másolatát az édesanya rendelkezésére kell, hogy bocsássa. Ez értelemszerűen arra utal, hogy az alperes ezen okiratoktól és egészségügyi információktól is elzárta a felperest. Az a körülmény, hogy az alperesnek a szülőt gyermekétől elzáró magatartását a bíróság nem értékelte a gyermekelhelyezés megváltoztatására alapot adó jogsértő szülői magatartásként, nem zárja ki azt, hogy a bíróság személyiségi jogi perben kimondhassa, ez egy súlyos, a másik személyiségét sértő, indokolatlan információelvonásban, a magánéletébe történő indokolatlan beavatkozásban megnyilvánuló szülőtársi magatartás.

[13] Fentiekre tekintettel az elsőfokú bíróság a jogsértést a meghiusult kapcsolattartásokban megnyilvánuló együttműködés hiányára tekintettel állapította meg, ezen túl emberi méltóságot sértőnek ítélte a felperes gyermekével kapcsolatos információktól, hivatalos dokumentumoktól való elzárását. Mivel részben találta megállapíthatónak az alperesi jogsértést, az igényelnél kisebb mértékű - 400 000 Ft - kártérítést ítelt meg. Az e körben értékelendő szempontok közül figyelembe vette, hogy az alperes hosszabb időtartamon át sértette a felperes magán- és családi élet zavartalanságához fűződő jogát, őt a gyermekével való kapcsolattartásban ténylegesen hosszabb időtartamban gátolta, majd időszakosan akadályozta. Ezzel folyamatos, hosszabban tartó, a felperes életének több terén megvalósuló jogsértést követett el. Az intézmények előtti lejáratast - konkrét jogsértő kijelentések megnevezése hiányában - ugyan nem állapította meg, de a nem vagyoni kárigénynél a hivatkozott eseteket, illetve a felperes által okkal sérelmezett, különböző intézményeknek írt leveleket figyelembe vette.

[14] Az elsőfokú ítélet ellen az alperes terjesztett elő fellebbezést, melyben kérte a másodfokú bíróságot, hogy az elsőfokú ítéletet változtassa meg, és a felperes keresetét teljes egészében utasítsa el. Arra hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróság ítélete a tényállás részletes feltárása ellenére érdemben és jogilag is megalapozatlan. Az elsőfokú eljárás során a felperes a folyamatosan változó tényállításait és kereseti kérelmeit nem bizonyította. Fenntartotta azt az álláspontját, hogy a felperes által előadott kapcsolattartási jog alapvetően nem személyiségi jog, illetve az elsőfokú ítéletben foglalt „családhoz való jog” a felek közötti jogerős, házassági köteléket felbontó ítélet miatt irreleváns. A fellebbezés szerint az elsőfokú bíróság ítélete nyíltan apaellenes, hiszen a felperes vélelmezett és egyébként is szünetelő „szülői” jogait teljesen a kiskorú gyermek alapvető érdekei és jogai fölé rendelte, a gyermeket a per során csak „tárgyként” kezelte. Az elsőfokú bíróság ítélete alapvetően túlterjeszkedett a felperesi kereseten, hiszen a felperes csak konkrét dátumokra kérte a személyiségi jogsértés megállapítását, miközben az elsőfokú ítélet jogellenes módon teljes évekre állapította azt meg. A gyermek személyes iratainak átadását úgy rendelte el, hogy erre vonatkozóan nem is volt kereset, illetve a gyermek iratai egyértelműen a gyermeket nevelő alperest illetik meg. A bíróság a per során megsértette az ő személyiségi és szülői jogait azzal, hogy a magánlevelezését hozzájárulása nélkül a per tárgyává tette. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a per során megsértette a gyermek egészségügyi jogait azzal is, hogy azt állította, a gyermek egészségi állapotáról a szülői felügyeleti jog szünetelése idején a felperesnek az iskola adhat felvilágosítást. A bíróság súlyosan hibázott abban is, hogy a hivatalos gyámhivatali iratok ellenében a felperes szüleinek szubjektív és elfogult tanúvallomását fogadta el. A korábbi családjogi törvény szerint a gyermek iskolai előmeneteléről az iskolának nincs is tájékoztatási kötelezettsége, ilyen lehetősége neki van, ha esetleg a felperes hozzá fordulna. Sérelmezte, hogy a kártérítési összeg tekintetében az elsőfokú bíróság nem vette figyelembe a gyermeket nevelő szülő anyagi helyzetét, a kapcsolattartásra jogosult szülő kötelezettségeit és a felperes önhibájából elmaradt kapcsolattartásokból keletkezett alperesi költségeket.

[15] Felperesi fellebbezés hiányában a másodfokú bíróság az elsőfokú ítélet keresetet elutasító rendelkezéseit nem vizsgálta.

[16] Az alperes fellebbezését kisebb részben alaposnak találta.

[17] A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság döntésével és indokaival túlnyomó részben egyetértett.

[18] Nem osztotta azt az alperesi álláspontot, hogy az elsőfokú bíróság ítéletében a kereseten túlterjeszkedett. A kereseti kérelem ugyanis arra vonatkozott, hogy az alperes hosszabb időn keresztül, illetve rendszeresen akadályozta a gyermekkel való kapcsolattartását. Nem kifejezetten egy-egy eset kapcsán kérte személyhez fűződő joga megsértésének megállapítását, hanem az alperes ezzel kapcsolatos magatartás-összességét sérelmezte. Tévesen értelmezte az alperes a gyermek irataival kapcsolatos elsőfokú döntést is. A jelen perben eljáró elsőfokú bíróság nem kötelezte őt iratok átadására. Azt az alperesi magatartást értékelte jogsértőnek, hogy a személyállapot perben eljáró bíróságnak kellett olyan döntést hoznia, amely kötelezte az alperest a gyermek iratai másolatának átadására. Mindezek miatt az elsőfokú ítélet érdemi felülbírálatának nem volt akadálya.

[19] Elsődlegesen és összességében azt emeli ki az ítéletábra, hogy az alperes védekezésének középpontjában az állt, hogy vitatta a családban élés, a családhoz, a gyermekkel való kapcsolattartáshoz való jog személyhez fűződő jogi jellegét, annak polgári perben való érvényesíthetőségét. Ezzel az állásponttal az ítéletábra az alábbiak miatt nem értett egyet.

[20] Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában 1950. november 4-én kelt

Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény 8. Cikk 1. pontja deklarálja a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot. Az Alaptörvény negyedik módosítását követően (2013. április 1.) az *L* cikk (1) bekezdése szerint Magyarország védi a házasság intézményét mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. Az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. Az Alaptörvény II. cikke szerint az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.

[21] A perbeli időszakot mind a korábbi, mind a hatályos Polgári Törvénykönyv érinti. Sem az 1959-es Ptk., sem a Ptk. nem sorolja fel tételesen azon jogok összességét, amelyek személyhez fűződő vagy személyiségi jogként értelmezhető jogok. A Ptk. 2:42. § (1) bekezdésének 2016. július 1-jei módosítását követő rendelkezése szerint azonban mindenkinek joga van ahhoz, hogy törvény és mások jogainak korlátai között személyiségét, így különösen a magán- és családi élet, az otthon, a másokkal való - bármilyen módon, illetve eszközzel történő - kapcsolattartás és a jóhírnév tiszteletben tartásához való jogát szabadon érvényesíthesse, és hogy abban őt senki ne gátolja.

[22] Jól látható, hogy a magyar jogalkotás kiemelt figyelmet fordított arra, hogy egyes alapjogi rendelkezések a mindennapi és konkrét jogviszonyokat szabályozó alacsonyabb szintű jogi szabályozás szintjén is megjelenjenek. Ennek eredményeképpen a családi élethez és a másokkal való kapcsolattartás szabadságához fűződő jog jelenleg a Ptk. által is védett joggá vált, ezért jelenleg már kifejezetten nevesített személyiségi jogként értelmezhető. Mindez azonban nem jelenti, hogy a módosítást megelőző időszakban létrejött jogviszonyokra, bekövetkezett eseményekre ne lenne alkalmazható. Az emberi méltóság ugyanis bármely időszakban magában foglalja a szülőnek a gyermekkel való kapcsolathoz, kapcsolattartásához fűződő jogát. Nem vitatható ugyanis, hogy az ember egyik alapvető joga a gyermekvállalás, függetlenül attól, hogy az milyen jogi keretek között valósul meg, ezek közül az állam melyik formát védi és támogatja.

[23] A gyermek megszületésével az emberi minőség speciális formát, magasabb minőséget ölt. A szülőnek olyan újabb jogai és kötelezettségei keletkeznek, amelyek szorosan kötődnek emberi minőségéhez, függetlenül attól, hogy a szülők házassága fennáll-e. Az ezen jogok - közöttük a szülőnek a gyermekkel való kapcsolatához fűződő jog - sérelmét okozó olyan magatartás, amely külső szemlélő számára is érzékelhető, egyértelműen személyiségi jogot is sért.

[24] Nem értett egyet a másodfokú bíróság azzal az alperesi értelmezéssel, hogy a házasság felbontását követően a felek és a gyermek vonatkozásában családi élet fogalmilag nem létezhet. A család fogalmát definiálni szándékozva, a családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény 7. § (1) bekezdését megsemmisítő 43/2012. (XII. 20.) AB határozatban az Alkotmánybíróság - figyelemmel korábbi döntéseire és az Alaptörvény *L* cikkében foglaltakra is - azt rögzítette, hogy a házasság a család egyik, de nem kizárólagos alapja lehet; a család alkotmányos védelme pedig nemcsak a házasságon alapuló családra, hanem a szociológiai értelemben vett családi életre is vonatkozik [14/1995. (III. 13.) AB határozat, ABH1995. 82., ABH1995. 83.; ABH1996. 456., ABH1996. 466.; 154/2008. (XII. 17.) AB határozat, ABH2008. 1203., ABH2008. 1210.; 32/2010. (II. 25.) AB határozat, ABH2010. 194., ABH2010. 212.]. Ebből az következik, hogy nem csupán a teljes családok esetében rendelkeznek mind a szülők, mind a gyermekek olyan, részletesen nem definiálható jogokkal, amely a családi élethez fűződő jogok gyűjtőfogalma alá tartoznak. Ezek egyike az a jog, hogy a szülő a gyermekével a házastársak válása vagy új család alapítása esetén is a lehető legszélesebb körben tarthassa a kapcsolatot. Minden olyan magatartás, amely ezt a jogot jogellenesen korlátozza, ha csak időlegesen is vagy hosszabb időszakra ellehetetleníti, sérti az emberi méltóságot, a személyiségi jogokat. Ugyanakkor a családban éléshez fűződő jog a másodfokú bíróság álláspontja szerint nem azonos a családi élet zavartalanságával mint személyiségi joggal. A joggyakorlat az előbbi fogalmat arra az esetre használja, amikor a családi kötelék az abban élő személyektől függetlenül, külső erő hatására, esetleg erőszakos módon szakad meg vagy hiúsul meg.

[25] Mindezek alapján az elsőfokú bíróság helytállóan vizsgálta azt, hogy a felperesnek a gyermekével való kapcsolattartás biztosítása körében megállapítható-e az alperesi magatartás jogellenessége. Ennek vizsgálata során helyesen helyezkedett arra az álláspontra, hogy nem annak van elsősorban jelentősége, hogy a felperes által megjelölt időpontokban ténylegesen megghiúsultak-e a kapcsolattartások, azok pótlására mennyiben és hogyan került sor, hanem annak, hogy az alperes magatartása összességében sérti-e a felperes jogait, abból a felperes fent részletezett személyiségi jogainak sérelme megállapítható-e. Ennek megítélése során természetesen nem hagyhatók figyelmen kívül az okirati bizonyítékok. Az elsőfokú bíróság a gyermek kapcsolattartásának kereteit meghatározó bírósági döntéseket figyelembe vette, azokat ítéletében kimerítően ismertette. Ugyanígy a gyámhivatali határozatokra is tekintettel volt. Ezeknek nem csupán a ténye, hanem azok mennyisége is perdöntő volt.

[26] Valamennyi döntés - függetlenül azok érdemétől - hangsúlyozta, hogy a kapcsolattartás során a feleknek együtt kell működni. A gyermekelhelyezés megváltoztatása iránt indított perben a bíróság azt is rögzítette, hogy a

felek között fennálló ellentétek indokolják, hogy minél szélesebb körben, minél nagyobb pontossággal kerüljenek behatárolásra a kapcsolattartás szabályai, azonban sem a felek, sem a gyermek életének minden szegmensére kiterjedő szabályrendszer nem alkotható. Elengedhetetlen ezért a szülők részéről minél nagyobb rugalmasság. Ennek során az a szülő köteles eljárni, akinek gondozásában a bíróság a gyermeket elhelyezte. Ő kötelezett ugyanis arra, hogy a gyermeket a kapcsolattartásokra fizikai és lelki értelemben felkészítse. Ő van helyzeti előnyben a gyermek mindennapjainak, rendszeres életkörülményeinek a meghatározásában, különösen kisgyermek esetében. Ennek a követelménynek nem felel meg az az alperesi magatartás, hogy a határozatban foglaltakhoz betű szerint ragaszkodik, az azoktól való minimális eltérést a felperes szabályszegő magatartásaként értelmezi, és emiatt rendszeresen akadályokat gördít a kapcsolattartás megvalósulása elé. Mindezeket előre bocsátva vizsgálta a másodfokú bíróság, hogy az elsőfokú döntéssel szemben felhozott fellebbezési kifogások mennyiben megalapozottak.

[27] Helytállóan hivatkozott az alperes a 2012 nyarán megírsult kapcsolattartások körében arra, hogy a felperes hosszabb ideig ismeretlen helyen való tartózkodása a kapcsolattartások menetét megzavarta, ezen jogával a felperes hosszabb időn keresztül indok nélkül nem élt. A 2012. április 13-án kihirdetett ítélet ugyanis a felperest a nyári szünetben július 1. és 28. napja közötti időszakban jogosította időszakos kapcsolattartásra, azonban a felperes eltűnését szülei 2012. május 29-én jelentették a rendőrségen. Édesapja augusztus 24-én jelentette be, hogy a hétvégén jelentkezett, az eltelt időszakban Kínában tartózkodott. A felperes a XVI. kerületi rendőrkapitányságon 2014. szeptember 4-én kért segítséget, a XVI. kerületi Gyámhivatalnál 2012 októberében kérte a 2012 augusztusától október 21-ig terjedő időszakra az elmaradt kapcsolattartások pótlását.

[28] Ezzel szemben csak a felperes személyes előadása és a felperes szüleinek tanúvallomása állt, ami szerint augusztus 8-tól kísérelte meg sikertelenül felvenni az alperessel a kapcsolatot a gyermekkel való kapcsolattartás érdekében, de nem járt sikerrel. Az augusztusi hónap esetében tehát a felperes saját előadását független tanúvallomásával nem tudta alátámasztani, azt sem igazolta, hogy az elmaradt kapcsolattartások miatt hivatalos eljárást kezdeményezett vagy bejelentést tett. Ezekből az adatokból ezért az állapítható meg, hogy 2012. augusztus hónapban a felperes volt az, aki a kapcsolattartás jogával nem élt. Másrésztől az alperestől sem várható el, hogy a felperes ismeretlen helyen tartózkodását követően, jelentkezése után azonnal átadja a gyermeket. Indokolt egy nyugalmi, türelmi idő figyelembevétele. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság döntését ezért az 1952-es Pp. 253. § (2) bekezdése alapján megváltoztatta, és az alperesi jogsértést pontosított tartalommal, 2012. szeptember és október hónapokra állapította meg. Ezen időszak vonatkozásában mind a tanúvallomások, mind az okiratok azt támasztják alá, hogy az alperes szándékosan teremtett olyan körülményeket, amivel a kapcsolattartást hosszabb időn keresztül megírsította. E körben annak nincs jelentősége, hogy az elmaradt alkalmak egy része vonatkozásában egyes kapcsolattartások utólag pótlásra kerültek. A bekövetkezett személyiségi jogi sérelem ugyanis ezúton nem orvosolható.

[29] A 2013-2016. közötti időszakra vonatkozó, szerteágazó kereseti kérelmeket az elsőfokú bíróság helyesen foglalta össze, értelmezte. Egyetértett a másodfokú bíróság azzal, hogy ebben az időszakban mind a tanúvallomások, mind az okiratok alátámasztják, hogy a felperes rendszeresen arra kényszerült, hogy külső segítséget vegyen igénybe a kapcsolattartások megvalósulásának érdekében azért, hogy ezen alapvető jogait gyakorolni tudja. A felperesnek időnként nem a határozatokhoz igazodó fellépését nagyban befolyásolta az alperes elzárkózó, az önkéntesség és az együttműködés teljes hiányát mutató magatartása. A rendelkezésre álló okiratok szinte mindegyike valós problémaként írja le a feleknek a kapcsolattartások zavartalan végrehajtását akadályozó magatartását, amely a fent kifejtettek szerint alapvetően az alperes mint a gondozásra kijelölt szülő terhére esik. A kapcsolattartások biztosítása során tanúsított jogellenes magatartás ugyanakkor automatikusan nem eredményez személyiségi jogi sérelmet, figyelemmel arra, hogy a közvetlen jogi hatás gyámhivatali eljárás során orvosolható. Jelen esetben azonban a tanúvallomások és részben a csatolt okiratok is megfelelően támasztották alá azt, hogy a felperes az alperes magatartásának következtében rendszeresen arra kényszerült, hogy a szülőt megillető jogai érvényesítését hatóságok igénybevételeivel kísérelje meg biztosítani. Ez az 1959-es Ptk. 76. §-ába, valamint a Ptk. 2:42. § (1) bekezdésébe és 2:43. § b) pontjába ütközik, mert a felperes jogszabályban garantált és jogerős ítélettel elrendelt jogának gyakorlása különös erőfeszítést jelentett, és személyisége kiteljesedését gátolta.

[30] A másodfokú bíróság teljes egészében egyetértett az emberi méltóság és a becsület megsértésének megállapítása tárgyában hozott elsőfokú döntéssel. Az a körülmény, hogy bírósági rendelkezés született arra vonatkozóan, hogy a gyermek melyik szülő gondozásába kerül, nem jelenti azt, hogy a csupán kapcsolattartásra jogosult szülő korlátozottan tájékozódhat gyermeke tanulmányairól, adott esetben egészségi állapotáról, illetőleg ezen információkhoz kizárólag a gondozást ellátó szülő bejegyzésével, rajta keresztül juthasson. A bírósági előírások a szülők közötti vitás helyzetekben irányadónak tekintendők, azok azonban elsősorban a gyermek érdekeit szolgálják, nem a szülők egymással szembeni „fegyverzetét” kell, hogy alkossák. A gondozó szülő - megfelelő indok nélkül - nem hozhatja szülőtársát olyan helyzetbe, hogy szülői minősége mások számára megkérdőjeleződjön. Ilyen megfelelő indok alapvetően csupán a gyermeket bármilyen körben veszélyeztető szülői magatartás lehet, amely jelen

esetben nem állt fenn. E körben a perbeli időszakon túl bekövetkezett eseményeket - amelyeket az alperes okirattal egyébként nem igazolt - a bíróság nem vehette figyelembe. A keresetlevél benyújtásáig, az elsőfokú ítélet meghozataláig született határozatok, a felperesi magatartásra vonatkozó tanúvallomások, de az alperesi előadás sem szolgáltatott a felperesre terhelő bizonyítékot.

[31] Helyesen támaszkodott e kérdés megítélésekor az elsőfokú bíróság a gyerekelhelyezés megváltoztatása iránt folyamatban volt perben tett bírósági megállapításokra, a rendelkező rész tartalmára, az indokolásban kifejtettekre. Ezekből egyértelműen megállapítható, hogy az alperes szükségtelen mértékben zárta el a felperest a gyermekkel kapcsolatos információktól. Semmiféle észszerű indokot nem hozott fel arra vonatkozóan, hogy a felperest miért ne tájékoztathatná az iskola vagy az óvoda a gyermek előmeneteléről. Önmagában a gyerekelhelyezés bíróság által meghatározott módja erre nem megfelelő indok. Ugyanígy emberi méltóságot sértő az az alperesi magatartás, hogy a gyermek iratainak másolatát sem biztosította a felperes részére. Ezzel ugyanis olyan megalázó helyzetet teremtett, hogy a felperes szükség esetén például orvosi ellátást sem tudott a gyermek részére biztosítani, illetve minden, a gyermekkel kapcsolatos, egyébként a szülő és gyermeke közötti mindennapos, a külső szemlélő számára jól érzékelhető megnyilvánuláshoz az alperes közreműködése, engedélye volt szükséges.

[32] Mindezek miatt az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg az alperesi jogsértést, ugyanakkor a másodfokú bíróság az ítélet rendelkező részéből mint szükségtelent mellőzte a jogsértések példálózó felsorolását. Ugyancsak helyesen döntött a felperes által igényelt jogkövetkezmények tekintetében is. A kapcsolattartások pótlása mint elégtétel nem alkalmazható, figyelemmel az elsőfokú bíróság által helyesen hivatkozott Korm. rendelet előírásaira, az 1959-es Ptk. 84. § (1) bekezdés *c)* és *d)* pontjaira, valamint a Ptk. 2:51. § (1) bekezdés *c)* és *d)* pontjaira. A bíróság által megállapított jogsértő magatartás abbahagyására kötelezés, és a jövőre nézve az eltiltásra vonatkozó rendelkezés azonban jelen esetben kifejezetten indokolt és szükségszerű volt. A felek között vitára okot adó helyzet alapja ugyanis várhatóan a jövőben, hosszan tartó időszakban is fennáll.

[33] A sérelemdíj alkalmazását a másodfokú bíróság is indokoltnak tartotta, az elsőfokú bíróság által e körben kifejtett indokokkal egyetértett. Azt azzal egészíti ki, hogy az alperesi jogsértés több és alapvető személyiségi jogot érintő volt. A szülőnek a gyermekével való zavartalan kapcsolattartása igen érzékeny, az ember mivoltát meghatározó viszony, amelynek fejlesztése, fenntartása mindkét szülő kötelessége. Ugyanakkor arra helyesen hivatkozott az alperes, hogy a megállapított sérelemdíj összege eltúlzott. E körben nem volt figyelmen kívül hagyható a felperesi magatartás, továbbá az sem, hogy a kapcsolattartás nem lehetetlenül el teljesen a felperes és gyermeke között. Mindezek miatt e körben a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét az 1952-es Pp. 253. § (2) bekezdése alapján megváltoztatta, és az alperes által fizetendő sérelemdíj összegét 200 000 Ft-ra leszállította. (*Fővárosi Ítéltábla 32.Pf.21.229/2017/5-II.*)